

Pary tej samej płci, swobodne przemieszczanie się obywateli UE, migracja i azyl

Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na (...) orientację seksualną.

Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich.

Gwarantuje się prawo do azylu (...).

Każdy ma prawo do poszanowania życia (...) rodzinnego (...).

Karta praw podstawowych UE (art. 21, 45, 18, 7)

Czy osoba z pary tej samej płci może dołączyć do partnera w innym państwie członkowskim?

Osoba, która chciałaby przenieść się do państwa członkowskiego UE, z innego państwa członkowskiego lub spoza UE, często będzie miała prawo zabrać ze sobą małżonka. Pary tej samej płci nie zawsze jednak mają takie prawo, nawet po wejściu w zarejestrowany związek partnerski czy po zawarciu małżeństwa. To każde państwo członkowskie z osobna (a nie UE) decyduje o umożliwieniu lub uznaniu małżeństw lub związków partnerskich tej samej płci.

Art. 6 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej wymaga od państw członkowskich przestrzegania praw podstawowych, w tym zakazu dyskryminacji z powodu orientacji seksualnej w trakcie stosowania prawa unijnego. Tak więc prawo unijne nie zobowiązuje państw członkowskich do umożliwiania lub uznawania związków partnerskich lub małżeństw tej samej płci, zobowiązuje ono natomiast państwa członkowskie do traktowania par tej samej płci na równi z parami płci przeciwnej w trakcie stosowania prawa unijnego (w tym prawa odnoszącego się do swobodnego przemieszczania, migracji i azylu).

Prawa par tej samej płci zależą od ich relacji z państwami członkowskimi. Prawo unijne wyróżnia trzy kategorie osób: obywatele UE przenoszący się do innego państwa członkowskiego UE, obywatele państw trzecich oraz osoby ubiegające się o międzynarodową ochronę.

A. Obywatele UE

Dyrektywa w sprawie swobodnego przemieszczania 2004/38/WE umożliwia obywatelom UE swobodne przemieszczanie się i pobyt na terytorium UE wraz z małżonkiem. Jeśli państwo przyjmujące traktuje zarejestrowane związki partnerskie jak równoważne małżeństwu, zarejestrowani partnerzy będą mieli te same prawa co „małżonkowie” na mocy dyrektywy.

Obywatel ma prawo przebywać w innym państwie członkowskim do trzech miesięcy. Jeśli obywatel chciałby pozostać dłużej, musi być **pracownikiem, studentem** lub **osobą dysponującą własnymi środkami**. Obywatel może zabrać swojego małżonka ze sobą na pobyt w przyjmującym państwie członkowskim, nawet jeśli sam małżonek nie mieści się w jednej z wyżej wspomnianych kategorii. Jeśli jednak przyjmujące państwo członkowskie nie uznaje małżeństw lub związków partnerskich tej samej płci, osoba ta ma prawo dołączyć do partnera tylko, gdy mieszcza się oni oboje w jednej z tych kategorii.

Obywatel z partnerem tej samej płci, który chciałby przebywać w innym państwie członkowskim UE może znaleźć się w jednej z trzech sytuacji:

1. **Małżeństwa.** Jeśli para pobrała się w państwie pochodzenia, a państwo przyjmujące uznaje ważność małżeństw tej samej płci, osoba z pary będzie dysponowała prawem małżonka, na mocy dyrektywy w sprawie swobodnego przemieszczania, do dołączenia do partnera. Obecnie Belgia, Holandia, Hiszpania i Szwecja umożliwiają parom tej samej płci zawarcie legalnego małżeństwa. Wydaje się jednak, że co najmniej 11 państw członkowskich (Estonia, Grecja, Irlandia, Włochy, Łotwa, Litwa, Malta, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia) nie uznaje ważności małżeństw tej samej płci. W tych państwach małżonkowie tej samej płci najprawdopodobniej nie zostaną uznani za „małżonków”.
2. **Zarejestrowane związki partnerskie.** Jeśli para zawarła zarejestrowany związek partnerski w państwie pochodzenia, osoba z tego związku być może będzie mogła dołączyć do partnera w państwie przyjmującym tak, jakby byli „małżonkami”. Zależy to jednak do tego, jak państwo przyjmujące traktuje zarejestrowane związki partnerskie.
 - a. Na mocy dyrektywy w sprawie swobodnego przemieszczania się, jeśli przepisy krajowe państwa pochodzenia traktują zarejestrowany związek partnerski jak równoważny małżeństwu, osoba z tego związku ma prawo dołączyć do partnera tak samo, jakby byli „małżonkami”. 6 państw członkowskich zezwala na zarejestrowane związki partnerskie, które mają skutki równoważne małżeństwu (Czechy, Dania, Finlandia, Węgry, Rumunia, Wielka Brytania).
 - b. Jeśli państwo przyjmujące nie traktuje zarejestrowanych związków jak równoważnych małżeństwu, para podlega zasadom dotyczącym niezarejestrowanych („de facto”) partnerów pozostających w „długotrwałym związku”. Prawo UE nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku zezwolenia na zarejestrowane związki partnerskie ani ich uznania.
3. **Niezarejestrowane (de facto) związki partnerskie.** Jeśli państw członkowskie nie uznaje małżeństw lub związków partnerskich tej samej płci lub jeśli para zwyczajnie nie sformalizowała swojego związku, osoby takie podlegają zasadom dotyczącym niezarejestrowanych związków partnerskich. Niezarejestrowani partnerzy nie posiadają tego samego prawa co małżonkowie do dołączenia do swojego partnera. Natomiast dyrektywa w sprawie swobodnego przemieszczania nakazuje państwom członkowskim „ułatwienie wejścia i pobytu” niezarejestrowanym partnerom pozostającym w „długotrwałym związku”. Ma to zastosowanie jednocześnie do par tej samej płci i par płci przeciwnej. Zasada ta nie jest tak jasna jak konkretne prawo przypisane „małżonkom” do dołączenia do partnera i pary te muszą dowieść swego „długoletniego” związku.

B. Obywateli państw trzecich

Dyrektywa 2003/86/WE w sprawie prawa do łączenia rodzin ma zastosowanie, gdy obie osoby są obywatelami państw trzecich (nie są obywatelami państwa członkowskiego UE). Dyrektywa w sprawie prawa do łączenia rodzin umożliwia małżonkom, którzy są obywatelami państw trzecich, na połączenie z obywatelami państw trzecich przebywającymi legalnie na terytorium państwa członkowskiego. Państwa członkowskie nie są jednak wyraźnie zobowiązane do rozszerzenia tego prawa na zarejestrowane (lub niezarejestrowane) związki partnerskie tej samej płci.

C. Osoby ubiegające się o międzynarodową ochronę

Dyrektywa 2004/83/WE w sprawie kwalifikacji określa warunki, na jakich państwa członkowskie powinny oferować azyl lub międzynarodową ochronę obywatelom państw trzecich. Osoby, którym grozi prześladowanie w ich państwie pochodzenia (w tym z powodu orientacji seksualnej) mogą skorzystać z tej ochrony. Państwa członkowskie mogą zdecydować, czy zezwolić partnerowi tej samej płci na dołączenie do partnera, któremu zaoferowano ochronę. Dziewięć państw członkowskich na to zezwala pod pewnymi warunkami (Belgia, Czechy, Dania, Niemcy, Finlandia, Luksemburg, Holandia, Hiszpania, Wielka Brytania). W 14 państwach członkowskich nie jest to dozwolone, a sytuacja w 4 pozostałych jest niejasna.

Niniejsza ulotka jest oparta na sprawozdaniu „Homofobia i dyskryminacja z powodu orientacji seksualnej i tożsamości płciowej w państwach członkowskich UE Część I – Analiza prawna” opublikowanym przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) w czerwcu 2008 r.

Pełna wersja sprawozdania jest dostępna pod adresem: <http://fra.europa.eu>.

Wszystkie publikacje Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej można zamówić bezpłatnie na jej stronie internetowej.

W przypadku pytań dotyczących niniejszego tłumaczenia należy zwrócić się do wersji angielskiej, która jest autentyczną i oficjalną wersją dokumentu.